

3) Brain Death and Cadaveric Organ Donation

Responsa Iggerot Moshe Yoreh Deah 2:174

R. Moshe Feinstein (Russia/U.S., 1895-1986)

Regarding the matter of heart transplants — 19 Tammuz 5728 [July 15, 1968]...

Regarding the question of a heart transplant for a sick person which some doctors have begun to perform, I don't want to write at length with proofs and rationales and analysis, for [this would be counterproductive], for it [would] imply that this matter requires proofs because it's not straightforward, and [people] will come to be lenient by saying that one could challenge [some of these proofs]; and even if [such challenges] are worthless, they will have already weakened [the force of the law] since [people] will say that the rabbis are divided on this issue and therefore one may be lenient, God forbid. Therefore I set the issue forth here [clearly and succinctly].

For the heart transplantation that some doctors have begun to perform recently is absolutely the murder of two individuals, for they actively kill the heart donor who's still alive, not only according to Torah law which gives the standard of death, but even according to the words of the doctors, among whom there are those who tell the truth that [the donor] is still alive, but due to their wickedness they give no concern to his life, which is only of short duration, or might even last a few days. And they also actively kill the heart-diseased patient himself [in robbing him] of several years—or even decades—worth of life, for it's known that many patients with heart disease live for many years, but upon removing his heart and transplanting in him another person's heart, all of them have died shortly thereafter—most of them within hours, some of them within a few days. And even the one in Africa who's still alive after some six months¹, based on what I've heard they agree that he won't survive...

This is the responsum which should be publicized in this language—no more and no less.

Section 1: And now we can discuss what you wrote in your lengthy responsum... and I will indicate what I think is correct, in my humble opinion...

שו"ת אגרות משה יורה דעה בקער

בדבר השתלת הלב לחולה י"ט תמוז תשכ"ח...
בדבר השאלה בהשתלת הלב לחולה מאיש אחר שהתחילו רופאים אחדים לעשות זה, אני רוצה להאריך בראיות ובסברות ובפלפולא, כי אני אומר שכל המוסיף לפלפל ולהביא ראיות הוא כגורע שמשמע שצריך על זה ראיות משום שלא פשוט כל כך ויבואו להקל לומר שאיכא למיפרך ואף שיהיו בדברי הבל מקליש זה כבר ויאמרו כי הרבנים חלוקים בזה שלכן שייך להקל ח"ו. ולכן אני אומר בתשובה להלכה ולמעשה דבר ברור ומוחלט ולא שייך כלל לדון ולפלפל בזה.

כי שתילת הלב שהתחילו הרופאים לעשות בזמן האחרון הוא רציחת שתי נפשות ממש, שהורגין בידים את מי שלקחו ממנו הלב כי עדיין הוא חי לא רק על פי דיני התורה שנמסר לנו חשיבות מיתה, אלא אף לדברי הרופאים שיש מהם שמגידים האמת אומרים שעדיין הוא חי, אבל מצד רשעותם אין חוששים לחיות זה שלו שהוא רק חי שעה ואף חיי ימים. וגם הורגים בידים מחיים ממש של הרבה שנים ולפעמים אף עשרות בשנים את החולה במחלת הלב, כי ידוע שהרבה חולי הלב מאריכין הרבה ימים ושנים, ובזה שנוטלין ממנו לבו ומשתילים בו לב של איש אחר הא כולם מתו בזמן קצר רובן בזמן של שעות, וקצתם מתו בימים מועטים, ואף האחד שבאפריקא שעדיין אף שעברו ערך ששה חדשים הוא חי, כבר הסכימו לפי מה ששמעתי שאי אפשר לו לחיות...

זהו התשובה אשר יש לפרסמה בלשון זה לא פחות ולא יותר מנידון זה.

ענף א: ועתה נשתעשע בדברי כ"ג בתשובתו הארוכה שדן בכמה דברים ואגיד הנכון לעניות דעתי כפי שעזרני השם יתברך החונן לאדם דעת...

¹ Philip Blaiberg, who received the second successful heart transplant in Cape Town, South Africa on Jan. 2, 1968 and survived for 19 months.

Responsa Iggerot Moshe Yoreh Deah 2:146

On the issue of indicia of death—24 Av 5730 [Aug. 26, 1970]...

Regarding what the doctors say that indications of life and death are found in the brain, that if according to their assessment the brain isn't functioning [the patient] is considered dead even if he's still breathing... The truth is that cessation of brain function isn't death, since as long as one is breathing he's considered alive; rather the cessation of brain function is what causes death since [the patient] will stop breathing, and it's possible that since he's still alive [before respiration actually ceases] that there are types of drugs—either of those that are known to man or that are as-of-yet unknown—that would cause the brain to function again... Therefore it's clear that one who kills such an individual is a murderer and liable for capital punishment... for neither the Talmud nor the *poskim* mention that indications of life are found in the brain, and it's not possible to say that nature has changed, for even in the time of the Sages the brain worked as it does now and all human life depended on it and even so one wasn't considered dead upon cessation of brain function, and so it's clear that the same is true in our time.

However, it's abundantly clear that the nose isn't the organ that gives life to a person, nor is it the organ on which life depends. Rather the brain and the heart are the organs that give life to a person and enable him to breathe via the nose, and the nose is only the organ through which occurs the respiration that comes from the brain and the heart, and we have no indication of life other than nasal [activity]—even though the nose isn't what generates respiration—since we cannot easily detect activity in the heart or abdomen and all the more so in the brain. And the verse, “all that has the breath of life in its nostrils,” isn't referring to the [source] of the breath of life—for that's definitely not in the nose, but rather [it's saying that] the breath of life that's visible to us is located in the nostrils, even if it's not visible in the larger, moving organs or in the heartbeat or abdomen; and therefore the matter of clearing the heap on Shabbat depends only on nasal [activity]. And there's no contradiction to this from the passage from the Zohar cited by the Hakham Tzvi, that the heart is that which gives life to all the limbs...

שו"ת אגרות משה יורה דעה ב:קמו
בענין סימני מיתה כ"ד מנ"א תש"ל...

מה שאומרים הרופאים שסימני חיות ומיתה הוא בהמוח שאם לפי השערותיהם אין המוח פועל פעולתו הוא כבר נחשב למת אף שעדיין הוא נושם... אבל האמת ודאי שלא זה שפסק המוח לפעול הוא מיתה דכל זמן שהוא נושם הוא חי, רק זה שפסק המוח לפעול פעולתו הוא דבר שיביא למיתה שיפסק לנשום, ואפשר כיון שעדיין הוא חי שאיכא מיני סמים בעולם מהידועים לאינשי או שעדיין אינם ידועים שיעשו שהמוח יחזור לפעול פעולתו... שלכן פשוט שההורגו הוא רוצח וחייב מיתה... דהא לא הוזכר בגמ' ובפוסקים שיהיה סימן חיות במוח, ולא שייך לומר נשתנו הטבעים בזה, דגם בימי חז"ל היה המוח פועל הפעולות כמו בזמננו וכל חיות האדם היה בא ממנו ומ"מ לא היה נחשב מת בפסיקת פעולת המוח, וכמו כן הוא ברור שגם בזמננו הוא כן.

אבל ברור ופשוט שאין החוטם האבר שהוא נותן החיות בהאדם, וגם אינו מאברים שהנשמה תלויה בו כלל, אלא דהמוח והלב הם אלו הנותנים חיות להאדם וגם שיהיה לו שייך לנשום ע"י [חוטמו], ורק הוא האבר שדרך שם נעשה מעשה הנשימה שבאין ע"י המוח והלב, ואית לנו הסימן חיות רק ע"י החוטם אף שלא הוא הנותן ענין הנשימה, משום שאין אנו מכירים היטב בלב ובטבור וכ"ש שאין מכירין במוח, וכוונת הקרא דנשמת רוח חיים באפיו לא על עצם רוח החיים שזה ודאי ליכא בחוטם, אלא הרוח חיים שאנו רואין איכא באפיו אף שלא נראה באברים הגדולים אברי התנועה, וגם אחר שלא ניכר גם בדפיקת הלב ולא ניכר בטבור, שלכן נמצא שלענין פקוח הגל בשבת תלוי רק בחוטם. וליכא שום סתירה מהזוהר שמביא החכ"צ שהלב הוא נותן החיות והכח לכל האברים...

And I don't understand on what basis you concluded:

It emerges that for the Hakham Tzvi there is but one indication of life and that is the heart, so according to this an individual whose heart is beating is considered alive and an individual whose heart has stopped is considered dead, though without respiration the heart cannot function causing [the individual] to die immanently.

for this isn't the intention of the Hakham Tzvi, but rather as I wrote above that the heart provides life-force to all the organs... and even nasal respiration is [enabled by] the heart, and when heart stops functioning completely all limbs stop moving, and breathing through the nose stops as well. But as long as the heart is functioning—even with great weakness such that the rest of the limbs aren't moving—life is still present in respiration, since the nose is the last organ to cease...

Responsa Iggerot Moshe Yoreh Deah 3:132

Establishing the time of death—5 Iyyar 5736 [May 5, 1976]...

On the matter of determining when an individual is considered dead, it's stated explicitly in the gemara Yoma (85a) that if a building collapsed on an individual that we clear the heap even on Shabbat and uncover enough to examine his nose... for if they don't detect any life upon checking his breathing, he's considered dead, but even if the breathing is very shallow he's considered alive, and one can detect this with a feather or thin piece of paper placed by the nose, for if it doesn't move he's assumed to be dead. But they must perform this examination several times, as I explained in Iggerot Moshe, Yoreh Deah 2:174 §2, in explaining the words of Rambam, Laws of a Mourner 4:5, who wrote that "one must wait a short time in case [the deceased] has only fainted", meaning the amount of time where it would be impossible to survive without breathing...

All this is in reference to terminally ill patients who don't require a ventilator, but there are patients who can't breathe [independently] and are placed on ventilators, which enable them to breathe even if they are already dead, since artificial breathing doesn't render one alive. [Regarding such patients,] if there are no other indicia of life, for [the patient] seems completely unresponsive—even to a pinprick—like the state referred to as "coma", as long as the ventilator is attached it's forbidden to remove it from his mouth, lest he is still alive and this will kill him. But if the ventilator stops

ולא מובן לי היכן ראה בתר"ה מה שמסיק:
נמצא שלהחכם צבי ישנו סימן אחד של
חיות וזה הלב, ולפי זה אדם שהלב פועם
דינו כחי ואדם שהלב נפסק דינו כמת,
אולם בלי נשימה הלב אינו פועל והוא
מת תיכף.

דאין זה כוונת החכם צבי אלא כדכתבתי
שהחיות לכל האברים נותן הלב... וגם זה
שאיכא ענין הנשימה על ידי החוטם הוא מהלב,
וכשפוסק הלב מלעבוד לגמרי נפסק תנועת כל
האברים וגם הנשימה מהחוטם נפסק, אבל כל
זמן שעובד הלב אף בחולשה גדולה באופן
ששאר אברים לא מתנועענים איכא עדיין חיות
בנשימה דהחוטם שהוא אבר האחרון
מלהפסיק...

שו"ת אגרות משה יורה דעה ג:קלב
קביעת עת המוות... ה' אייר תשל"ו...

הנה בדבר ידיעת מיתת האדם מפורש בגמ'
יומא (פה.) בנפל מפולת על האדם שמפקחין
את הגל אפילו בשבת ובודקין עד חוטמו...
שאם לא הרגישו שום חיות הוא בדין מת שהוא
בבדיקת הנשימה, שאף אם הנשימה קלה מאוד
נמי הוא בדין חי שרואין זה ע"י נוצה וע"י
חתיכת נייר דקה שמשמין אצל החוטם אם לא
מתנרד הוא בחזקת מת, אבל צריך שיבדקו
בזה איזה פעמים כדבארתי באגרות משה ח"ב
דיו"ד סימן קע"ד ענף ב' בבאור דברי הרמב"ם
בפ"ד אבל ה"ה שכתב ישא מעט שמא נתעלף
שהוא זמן דאי אפשר לחיות בלא נשימה...

זהו בסתם חולים שנקרב מצבם למיתה ולא
הוצרכו למכונה שיעזרם לנשום, אבל איכא
חולים גדולים שלא יכלו לנשום והניחו
הרופאים בפיהם מכונה שנושם ע"י זה, שע"י
המכונה הא שייך שינשום אף שהוא כבר מת
דנשימה כזו הא לא מחשיבו כחי. הנה אם לא
ניכר בו בענינים אחרים ענין חיות שנראה כלא
מרגיש בכלום אף לא בדקירת מחט וכחא
שקורין קאמא כל זמן שהמכונה עובדת
עבודתה אסור ליטול מפיו דשמא הוא חי

working because the oxygen runs out [i.e., the ventilator uses oxygen tanks which need to be replaced], they shouldn't put it back in his mouth for a short time—approximately 15 minutes, at which point if he's no longer alive he will have stopped breathing and they will be certain that he's dead...

But all this is in reference to people suffering from a disease, but regarding those who were injured in a car accident or a fall from a window and the like, it may occur that they can't breathe due to the contraction of the nerves near the lungs and respiratory organs, but after breathing for some time by means of a ventilator these contracted nerves will expand and they will begin to breathe independently. Regarding these individuals, even if they can't breathe independently and no other indicia of life are visible, it's possible that they're still not considered dead. And since you say that there's now a test with which expert doctors can determine—by means of injecting [a radioactive nucleotide solution] into the blood vessels—whether the connection between the brain and the body has been severed, for if [the radioactive solution] doesn't reach the brain, it's clear that the brain has no more bearing on the body and also that the brain has lysed completely, and it's as if the head was forcibly severed from the body; if so, we must be stringent with such a patient such that even if he's completely unresponsive—even to a pinprick—and even if he doesn't breathe independently at all, we may not determine that he is dead until they perform this test. For if they see that there *is* a connection between the brain and the body—even if he's not breathing—they should put the ventilator in this mouth, even for a long time; and only when they determine by means of this test that there is no longer a connection between the brain and the body, then they may determine—based on lack of independent respiration—that he is dead...

ויהרגוהו בזה. אבל כשפסקה מלעבוד שנחסר העקסינזען שהיה שם, לא יחזירו לפיו עוד הפעם עד עבור זמן קצר כרבע שעה, שאם אינו חי כבר יפסיק מלנשום וידעו שהוא מת...

אבל זהו באינשי שנחלו בידי שמים באיזו מחלה שהיא, אבל באלו שהוכו בתאונת דרכים (בעקסידענט ע"י הקארס) וע"י נפילה מחלונות וכדומה, שאירע שע"י התכווצות העצבים באיזה מקומות הסמוכים להריאה ולכלי הנשימה אינם יכולין לנשום, וכשיעבור איזה זמן שינשמו אף רק ע"י המכונה יתפשטו מקומות הנכווצים ויתחילו לנשום בעצמם, שאלו אף שאין יכולין לנשום בעצמן וגם לא ניכרין בהם עניני חיות אחרים אפשר שאינם עדיין מתים. וכיון שאתה אומר שעתה איכא נסיון שרופאים גדולים יכולין לברר ע"י זריקת איזו לחלוחית בהגוף ע"י הגידים לידע שנפסק הקשר שיש להמוח עם כל הגוף, שאם לא יבא זה להמוח הוא ברור שאין להמוח שוב שום שייכות להגוף וגם שכבר נרקב המוח לגמרי והוי כהותו הראש בכת, שא"כ יש לנו להחמיר באלו שאף שאינו מרגיש כבר בכלום אף לא ע"י דקירת מחט ואף שאינו נושם כלל בלא המכונה שלא יחליטו שהוא מת עד שיעשו בדיקה זו שאם יראו שיש קשר להמוח עם הגוף אף שאינו נושם יתנו המכונה בפיו אף זמן גדול, ורק כשיראו ע"י הבריקה שאין קשר להמוח עם הגוף יחליטו ע"י זה שאינו נושם למת...

4) Smoking and Public Health

Talmud Bavli Shabbat 129b

Shmuel said: The correct interval for bloodletting is every thirty days; in middle age one should decrease [the frequency]; at a [more] advanced age he should again decrease [the frequency]. Shmuel also said: The correct time for bloodletting is on Sunday, Wednesday or Friday... Why not on Tuesday? Because [on Tuesday] the planet Mars rules at even-numbered hours of the day.* But on Friday, too, it rules at even-numbered hours! Since the masses are already accustomed to [bloodletting on Fridays, we say that] "the Lord protects the simpleminded." [Psalms 116:6]

*The hours as well as the months were thought to stand under the influence of planets which moulded their nature. The planet Mars represented war and pestilence and retribution, whilst the even-numbered hours of the day were regarded as particularly susceptible to disaster. This double combination was therefore very dangerous, and bloodletting might have serious results. [from the Soncino translation]

Responsa Iggerot Moshe Yoreh Deah 2:49

On the issue of smoking cigarettes—7th day of Channukah 5724 [1963].

It's certainly better to refrain from smoking cigarettes because of the risk of illness, but to say that it's forbidden because of the prohibition of engaging in dangerous activities—because the masses have breached the issue, the Talmud (Shabbat 129, Niddah 31) says in such cases that "God protects fools", especially since there are numerous Torah scholars of previous generations and our generation who smoke. As a result, even those who are stringent because of the potential risk aren't prohibited from offering a light or matches to one who smokes because of the prohibition of "[You shall place a stumbling block] before the blind".

Responsa Tzitz Eliezer 15:39

R. Eliezer Waldenberg (Israel, 1915-2006)

Whether there is a legal prohibition on smoking cigarettes, and whether those in the same space as a smoker have a right to prevent him from smoking on grounds that [secondhand] smoke is harmful. Friday, 3 Adar 5742 [1982].

...In light of this, it's clear without a shadow of a doubt that there's no room to rationalize (as others wish to do) and rule that because the masses have breached

תלמוד בבלי שבת קכט:

אמר שמואל: פורסא דדמא – כל תלתין יומין. ובין הפרקים – ימעט, ובין הפרקים – יחזור וימעט. ואמר שמואל: פורסא דדמא – חד בשבתא, ארבעה ומעלי שבתא... בתלתא בשבתא מאי טעמא לא? משום דקיימא ליה מאדים בזווי. מעלי שבתא נמי קיימא בזווי! כיון דדשו ביה רבים, "שומר פתאים ה'." [תהלים קטז:]

שו"ת אגרות משה יורה דעה ב:מ

בדבר עישון סיגריות – ז' דחנכה תשכ"ד.

הנה בדבר עישון סיגריות ודאי מכיון שיש חשש להתחלות מזה מן הראוי להזהר מזה, אבל לומר שאסור מאיסור סכנתא מכיון שדשו בה רבים כבר איתא בגמ' בכה"ג שומר פתאים ה' בשבת דף קכ"ט ובנדה דף ל"א ובפרט שכמה גדולי תורה מדורות שעברו ובדורנו שמעשנין, וממילא אף לאלו שמחמירין לחוש להסכנה ליכא איסור "לפני עור" בהושטת אש וגפרורים למי שמעשן.

שו"ת ציץ אליעזר טו:לט

אם יש לאסור על פי דין עישוני סיגריות, ואם הזכות בידי הנמצאים במחיצה אחת עם המעשן למחות בידו בנימוק שהעשן מזיק להם. יום ועש"ק ג' לחדש מרבים בשמחה תשמ"ב.

...לאור זה נראה ברור ללא צל של ספק כי אין מקום להתברך בלב (כפי שאחרים רוצים לומר כן) ולהורות כי היות והעישון רבים דשים בו אם כן יש

the issue of smoking, one should apply here the rabbinic statement that appears in several places regarding commonly accepted but potentially dangerous activities: “But now that the masses have breached the issue, ‘God protects fools’.” For this statement applies only in cases where the foolishness [of their behavior] hasn’t come to light and evidence doesn’t contradict it, for many healthy people engage in these activities and aren’t harmed. But in this case, where especially in the past few decades scientific and medical research has revealed shocking rates of serious physical damage resulting from smoking, and this awareness has sunk in to such an extent that many great and powerful nations have issued government regulations requiring warning notices on all cigarette packages that the Surgeon General warns smokers that smoking endangers their health.

And I’m currently reading a U.S. government report from the Surgeon General that was publicized in the media just this week stating that over 100,000 Americans will die this year from cancer because they smoked cigarettes, and that smoking cigarettes is the leading cause of death from cancer in the U.S., and that there’s no more effective way for lower one’s cancer risk than to stop smoking. If so, it’s utterly absurd to turn a blind eye to this and backhandedly absolve [smokers] by saying that “God protects fools” applies here.

להחיל על זה המאמר חז”ל בכמה מקומות על מנהג עולם במקום שיש לחוש לסכנה, שפסקו פסקם ואמרו: והאידנא דדשו בו רבים שומר פתאים ה’. דלא אמרו כן אלא במקומות דלא נתגלה בהתם, והמציאות לא הראתה על היפוכו של דבר, ואדרבא ראו שרבים וכן שלימים עברו ולא ניזוקו (עיין לדוגמא במסכת יבמות ד’ י”ב ודף ע”ב ע”א וכן בע”ז דף ל’ ע”ב), אבל בכגון הנידון שלפנינו אשר בעיקר בעשרות השנים האחרונות לאור המחקרים המדעיים והרפואיים השונים נתגלו בממדים מבהילים היזיקי הגוף המרובים והמסוכנים אשר העישון גורם בכנפיו, והתודעה הזאת גם יצאה כבר טבעה בעולם עד כדי כך שבכמה מדינות גדולות ועצומות יצא החוק מאת ממשלותיהם על חובת ציון אזהרה על כל חפיסת סיגריות האומרת הרופא הממשלתי הראשי מזהיר את המעשנים שהעישון מסכן את בריאותם ומזיק לה.

ואני קורא כעת דו”ח ממשלתי אמריקאי, ומטעם הרופא האמריקאי הראשי שהתפרסם דוקא השבוע בכתב עת האומרת יותר ממאה אלף אמריקאים ימותו השנה מסרטן בגלל שעישנו סיגריות וכן כי עישון סיגריות הוא כיום הגורם העיקרי לתמותה ממחלת הסרטן בארה”ב ושאין פעולה בה יכול אדם לנקוט על מנת להוריד את סכנת הסרטן בעזרה יותר אפקטיבית (השפעתית) מאשר הפסקת העישון. אם כן בודאי ובודאי שאבסורדי הוא להעלים עין מכל זה ולהפטיר כלאחד יד ולומר כי גם על כגון זה נאמר שומר פתאים ה’.

Food and Drug Administration v. Brown & Williamson Tobacco Corporation

(March 21, 2000)

Opinion — Justice Sandra Day O’Connor

. . . The FDCA’s [Federal Food, Drug, and Cosmetic Act] misbranding and device classification provisions therefore make evident that were the FDA to regulate cigarettes and smokeless tobacco, the Act would require the agency to ban them. **In fact, based on these provisions, the FDA itself has previously taken the position that if tobacco products were within its jurisdiction, “they would have to be removed from the market because it would be impossible to prove they were safe for their intended use[e].” . . .**

Congress, however, has foreclosed the removal of tobacco products from the market. A provision of the United States Code currently in force states that “[t]he marketing of tobacco constitutes one of the greatest basic industries of the United States with ramifying activities which directly affect interstate and foreign commerce at every point, and stable conditions therein are necessary to the general welfare.” . . . When

Congress enacted these statutes, the adverse health consequences of tobacco use were well known, as were nicotine's pharmacological effects. . . Nonetheless, Congress stopped well short of ordering a ban. **Instead, it has generally regulated the labeling and advertisement of tobacco products, expressly providing that it is the policy of Congress that "commerce and the national economy may be ... protected to the maximum extent consistent with" consumers "be[ing] adequately informed about any adverse health effects."** Indeed, the collective premise of these statutes is that cigarettes and smokeless tobacco will continue to be sold in the United States. **A ban of tobacco products by the FDA would therefore plainly contradict congressional policy. . . .**